

نقش حوزه‌های ستادی دانشگاه‌های علوم پزشکی در عملکرد واحد مدارک پزشکی

ناهید رمضان قربانی^۱ دکتر جواد قاضی میرسعید^۲

^۱ کارشناس مسئول امور پژوهشی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، دکترای تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی، مسئول کتابخانه دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

مجله پزشکی هرمزگان سال هشتم شماره سوم پاییز ۸۳ صفحات ۱۶۳ تا ۱۶۶

چکیده

مقدمه: تصمیم‌گیریهای مربوط به کیفیت و کمیت فعالیتهای واحدهای آمار و مدارک پزشکی توسط مسئولین اجرایی دانشگاهها گرفته می‌شود و نوع تصمیم‌گیریهای آنان در چگونگی فعالیت این واحدها و در نهایت در چگونگی کارهای آموزشی و پژوهشی و درمانی تعیین کننده است. بنابراین شناخت نقش مسئولان اجرایی نسبت به واحد مدارک پزشکی در این راستا از اهمیت خاصی برخوردار است. هدف از این مطالعه بررسی نقش حوزه‌های معاونت آموزشی و پژوهشی و درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی در عملکرد واحد مدارک پزشکی بیمارستانهای تابعه می‌باشد.

روش کار: این پژوهش با روش توصیفی تحلیلی به انجام رسیده است و متغیرهای اصلی آن شامل: بهره‌گیری، نقش، نگرش بوده است جامعه پژوهش را رؤسا، مدیران و کارشناسان ستادی حوزه‌های ستادی دانشگاه‌های علوم پزشکی تشکیل می‌دهند که بعنوان نمونه ۴۳ نفر از رؤسا، مدیران و کارشناسان حوزه‌های ستادی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی بعنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج با استفاده از روشهای توصیفی ارائه شدند.

نتایج: یافته کلی پژوهش نشانگر آن است که تفاوت معنی‌داری از نظر نقش رؤسا و مدیران و کارشناسان حوزه ستادی در عملکرد واحد مدارک پزشکی وجود دارد. این تفاوت با اطمینان ۹۵ درصد و $p=0/003$ و $p=0/009$ به ترتیب مربوط به گروههای معاونت آموزشی - پژوهشی - درمان می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نتایج ناشی از این مطالعه نشان می‌دهد که نقش حوزه‌های معاونت آموزشی پژوهشی و درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی در عملکرد واحد مدارک پزشکی بیمارستانهای تابعه یکسان نمی‌باشد و معاونت آموزشی نقش بیشتری داشته است. همچنین اهم کاستی‌های بخش مدارک پزشکی در ایفای نقش خود در جهت اهداف حوزه‌های ستادی دانشگاه‌های علوم پزشکی از دیدگاه افراد مورد پژوهش عدم وجود تکنولوژی جدید، عدم نظارت عالی، عدم همکاری مناسب بین بخشهای مدارک پزشکی مشخص گردید.

کلیدواژه‌ها: واحد مدارک پزشکی، بیمارستان

نویسنده مسئول:

ناهید رمضان قربانی

خیابان اوستا - ساختمان

معاونت فناوری و تحقیقات

وزارت بهداشت، درمان و

آموزش پزشکی

تهران - ایران

مقدمه:

اجتماعی بشر متفکر هستند با تقسیمات بسیار به زیر گروههای فراوانی تقسیم شده و کوچکترین پارامترهای حیاتی را مدنظر قرار می‌دهند (۱).

پیشرفت در پردازش اطلاعات و تکنولوژی اطلاعات جامعه ما را دچار دگرگونی ساخته است. مثالی در این مورد رابطه اقتصادی بین تکنولوژی اطلاعات مراقبت از سلامتی و کیفیت مراقبت‌ها می‌باشد در جهت دنبال کردن

دانش بهداشت و علوم پزشکی به جهت تماس مستقیم با حیات بشر و جوامع انسانی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است به عنوان پیشگام حرکت اطلاعاتی یا پژوهش‌ها و تحقیقات دانشمندان روز به روز در حال تغییر و نمو است. امروزه علم طب بهداشت و علوم وابسته که به صورت اخص در برگیرنده نیازهای

هدف تغییر شکل مراقبت‌ها از طریق استفاده جدید از تکنولوژی در قرن بیست و یکم کارکنان حرف بهداشتی باید در زمینه انفورماتیک بهداشتی یا پزشکی به خوبی آموزش ببینند. بالا بردن کیفیت آموزش در زمینه انفورماتیک بهداشتی پزشکی به بالا رفتن کیفیت و اثربخشی مراقبت‌ها کمک می‌نماید (۲).

در این زمینه انجمن بین‌المللی انفورماتیک پزشکی (International Medical Informatics Association (IMIA) و گروه کاری این بخش از طریق انتشار اطلاعات در این زمینه و ایجاد تغییراتی در دوره‌های آموزشی به بهبود و پیشرفت در انفورماتیک پزشکی و بهداشت یاری می‌رسانند.

همچنین عصری که در آن ثبت‌کنندگان اطلاعات زندگی می‌کنند، عصر دانش، گسترش دانش قدیم و ظهور علوم جدید می‌باشد. انفورماتیک پزشکی بهداشتی مرکز کلیه قسمت‌های پزشکی مدرن در سی ساله گذشته از کار عملی (درمان) تا آموزش و پژوهش‌های علمی می‌باشد (۳). تغییر و تحولات بنیادی و سریع دانش بشری و حرکت بی‌وقفه و شتابان قافله سالاران دانش و فن‌آوری ایجاب می‌کند دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی نیز با اهداف ارائه خدمات بهداشتی درمانی و تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر نقش پیش‌تازانه تولید و نشر علم و مهارت‌های فنی را با بهره‌گیری از مجموعه صنایع در دسترس درونی و بیرونی (مخصوصاً مدارک پزشکی) و دستاوردهای علمی بشری به منصفه ظهور رسانند و بدین ترتیب دانشگاه با ایفای نقش تعیین‌کننده خود در چارچوب الگوهای توسعه و برنامه‌ریزی‌های جامع به عنوان محور تأمین سلامت و توسعه آموزش و پژوهش محسوب می‌شود (۴).

مدارک پزشکی به عنوان یکی از برجسته‌ترین و شاخص‌ترین پارامترهای علوم بهداشتی و پیراپزشکی بخصوص در جهت نشان دادن راندمان کاری و کیفیت و کمیت‌های درمانی محک قابل ارزشی به شمار می‌رود که می‌تواند ابزار نیرومندی در جهت اعتلای کیفی و کمی پارامترهای بهداشتی باشد (۵). شکی نیست که اگر توان

بالای مدارک پزشکی به نحو صحیح مورد استفاده قرار گیرد ارتقاء سطح بهداشت و درمان و آموزش و پژوهش را همراه خواهد داشت چرا که یکی از مهمترین کاربردهای مدارک پزشکی توسعه دانش بشری است (۶). تصمیم‌گیری‌های مربوط به کیفیت و کمیت مدارک پزشکی توسط مسئولین اجرایی دانشگاه‌ها گرفته می‌شود و نوع تصمیم‌گیری‌های آنان در چگونگی فعالیتهای این واحدها و در نهایت در چگونگی کارهای آموزشی و پژوهشی و درمانی تعیین‌کننده است. بنابراین میزان آگاهی مسئولان اجرایی در گردش کار و فعالیتهای این واحدها و اهمیتی که به این نهاد آموزشی و پژوهشی می‌دهند بر چگونگی کار واحدهای مدارک پزشکی و سپس کیفیت آموزش و پژوهش و درمان تأثیر می‌گذارد. شناخت نقش مسئولان اجرایی نسبت به واحد مدارک پزشکی در این راستا از اهمیت خاصی برخوردار است. بنابراین اینکه آیا در حال حاضر نقش حوزه‌های معاونت درمان، آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی در عملکرد واحدهای مدارک پزشکی مؤثر است؟ پرسشی است مهم که درخور یک مطالعه علمی می‌باشد.

روش کار:

ادارات آمار و مدارک پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی گذشته از حجم فعالیتهای، وظایف یکسان، مشخص و تعریف شده‌ای دارند. در این مطالعه دانشگاه علوم پزشکی و اداره آمار و مدارک پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به عنوان نمونه‌ای از ادارات آمار و مدارک پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی در نظر گرفته شده است.

در این مطالعه جامعه مورد پژوهش رؤسا، مدیران و کارشناسان حوزه‌های معاونت درمان، آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌باشند که رؤسا و مدیران و کارشناسان حوزه‌های معاونت درمان آموزشی و پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی به عنوان نمونه انتخاب شدند که

از آزمون Kruskal wallius، $p=0/495$ تفاوت معنی‌داری بین سه گروه وجود نداشت. نقش حوزه‌های ستادی در عملکرد واحدهای مدارک پزشکی به ترتیب با میانگین ۳/۹۵، ۳/۱۸، ۳/۳۷ برآورد گردید که با اطمینان ۹۵ درصد و $p=0/006$ مشاهده می‌شود که تفاوت معنی‌داری بین سه گروه وجود دارد. بنابراین نقش حوزه‌های معاونت آموزشی و پژوهش و درمان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در عملکرد واحدهای مدارک پزشکی بیمارستانهای تابعه یکسان نیست.

بحث و نتیجه‌گیری:

یافته این مطالعه در پاسخ به هدف کلی پژوهش بیانگر آن است که نقش حوزه‌های ستادی در بهره‌گیری از نظام اطلاعات بهداشتی و همچنین نگرش رؤسا و مدیران و کارشناسان حوزه‌های ستادی نسبت به نظام اطلاعات بهداشتی متوسط می‌باشد. معاونت آموزشی در بین حوزه‌های ستادی نقش مؤثرتری در زمینه عملکرد نظام اطلاعات بهداشتی ایفا می‌کند.

از آنجاییکه ما در دوران تحولات سریع بسر می‌بریم که در آن دگرگونیهای بسیار شتابان رخ می‌دهند. این تغییرات می‌تواند برای ما خطرناک و در عین حال سودمند باشند. از آنجا که دانشگاه قلب تپنده دانش و تکنولوژی در جامعه و عامل تعیین‌کننده در پیروزی برنامه‌های توسعه ملی است لزوم بذل توجه به پویایی نظام اطلاعات بهداشتی و حرکت در راستای برنامه‌های توسعه اجتناب‌ناپذیر است، دستیابی به چنین هدفی خود وابسته به متحول ساختن مدیریت اطلاعات بهداشتی است.

مدیریت اطلاعات بهداشتی از این پس ناچار است در کنار انجام وظایف سنتی خود از یک سو به اصلاح و متحول ساختن خود پرداخته و از سوی دیگر بهره‌گیری از شیوه‌های کاملاً نوین مدیریت موفق و پیگیر و ناشر این اندیشه باشد که با توجه به امکانات قابل ملاحظه کشور باید به ارزیابی پیروزیها و ناکامی‌های حوزه ستادی کشور در ارتباط با نیازها و انتظارات جامعه پرداخت.

شامل ۳ نفر رییس و ۱۲ مدیر و ۱۰۵ کارشناس که ۱۰ نفر کارشناس بطور تصادفی از هر حوزه انتخاب گردید که مجموعاً نمونه پژوهش را ۴۳ نفر تشکیل دادند.

جهت گردآوری داده‌های این پژوهش از پرسشنامه استفاده گردید به منظور تدوین پرسشنامه‌ها دیدگاه رؤسا، مدیران و کارشناسان حوزه‌های معاونت آموزشی، پژوهشی و درمان دانشگاه مدنظر قرار گرفت. در نهایت پرسشنامه بر اساس اهداف پژوهش و پیش مطالعه انجام شده تدوین گردید.

سؤالات پژوهشی پرسشنامه معاونت آموزشی شامل ۱۲ سؤال بسته و ۲ سؤال باز و سؤالات پژوهشی معاونت پژوهشی شامل ۱۴ سؤال بسته و ۲ سؤال باز و سؤالات پژوهشی معاونت درمان شامل ۱۵ سؤال بسته و ۲ سؤال باز می‌باشد.

جهت تعیین روایی پرسشنامه‌ها نمونه پرسشنامه در اختیار تعدادی از اساتید و متخصصان مدارک پزشکی قرار گرفت پس از اعمال نظرات پرسشنامه تأیید گردید. همچنین پیش مطالعه‌ای بر روی ۵ نفر از مدیران و ۱۰ نفر از کارشناسان حوزه‌ها معاونت آموزشی پژوهشی و درمان انجام پذیرفت تا پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گیرد.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از آمار توصیفی و تحلیلی استفاده گردید و به منظور تعیین وجود یا عدم وجود رابطه بین چندین پرسش از آمار استنباطی Mann Whitney استفاده شده است.

نتایج:

از دیدگاه رؤسا، مدیران و کارشناسان میزان بهره‌گیری حوزه معاونت آموزشی پژوهشی و درمان از بخش مدارک پزشکی بیمارستانهای تابعه به ترتیب بطور میانگین ۱/۴، ۳/۹۳، ۴۰/۶ برآورد شده که با $p=0/802$ تفاوت معنی‌داری بین سه گروه وجود نداشت. همچنین نگرش جامعه پژوهش نسبت به بخش مدارک پزشکی بیمارستانهای تابعه به ترتیب بطور میانگین ۳/۴۶، ۳/۴۸، ۳/۶۳ برآورد گردیده که با اطمینان ۹۵ درصد با استفاده

بین‌المللی از طریق حوزه‌های ستادی به گروه‌های زیرربط ارائه می‌گردد. چنانچه این پژوهش بتواند به رؤسا، مدیران و سیاستگذاران کمک کند تا رسالت دانشگاه و وظایف مدیریت اطلاعات بهداشتی را به گونه دیگری بنگرند و با نگرشی سازنده حتی به صورت ابتدایی و کند اصلاح و تحول را آغاز نمایند بی‌تردید به اهداف خود دست خواهند یافت.

همچنین در ارتباط با یافته‌های حاصل از پژوهش پیشنهاداتی از جمله ساماندهی نظام اطلاعاتی سیستم بهداشتی و درمانی، تقویت روحیه پژوهش و تحقیقات به منظور ریشه‌یابی مشکلات اداری و مالی و ارائه راه‌حلهای اصلاحی یا به بیانی دیگر مهندسی مجدد فرآیندهای سازمانی، تأمین و توزیع و استانداردسازی نیروی انسانی متخصص بر اساس نیاز واقعی سیستم‌های بهداشتی درمانی و انعکاس آخرین تحولات و یافته‌های علمی

References

منابع

1. زالی محمدرضا، پژوهش در علوم پزشکی و بهداشت، سیاست‌گذاری و مدیریت برنامه ریزی، تهران، انتشارات فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، ۱۳۷۴
2. Hanx R. Health and medical informatics education: perspectives for the next decade. *Int J Med Inf.* 1998; 50 (1-3): 7-19
3. Masic I. Education of medical information in Bosnia and Herzegovina. *Int J Med Inf.* 1998; 50 (1-3): 95-101
4. Black HC. *Black's law dictionary*. 6th ed. New York: West publishing; 1994.
5. حاجی اباذر. مدارک ۱ و ۲، تهران، انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، چاپ اول، ۱۳۷۶.
6. Edna K. *Health information management*. American health information management association; 1994.